Міграційні та адаптаційні потенціал, прагнення та стратегії переміщених українців у Берліні, Варшаві та Будапешті

Координація:
професор д-р Селін Теней

Наукові співробітники:
Дар’я Потапова, Ксенія Швець,
Ларисса Коконовскі, Катерина Гуца,
Марія Большакова

FREIE UNIVERSITÄT

Міграційні та адаптаційні потенціал, прагнення та стратегії переміщених українців у Берліні, Варшаві та Будапешті

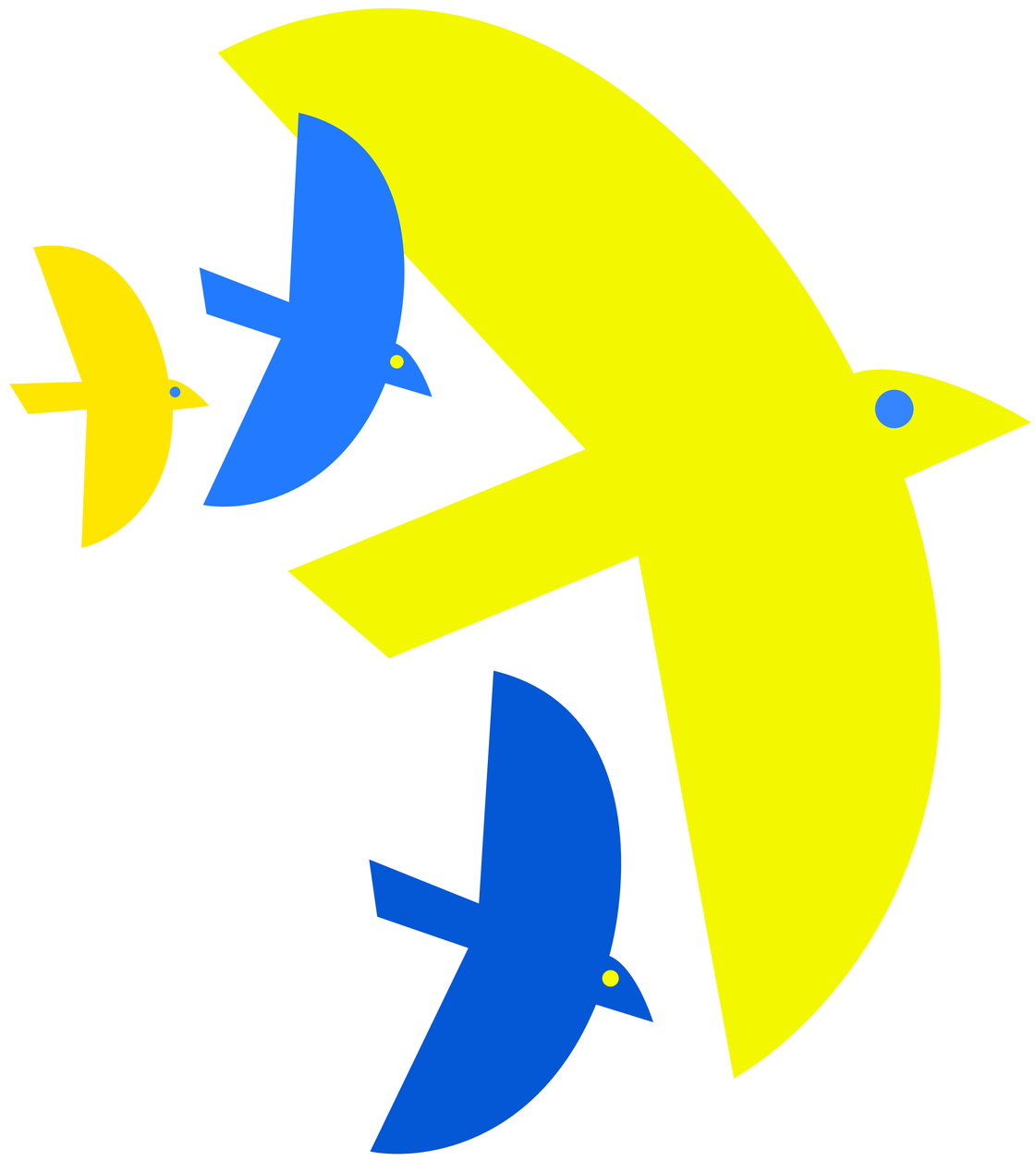

Мета проєкту:

Оцінка стратегій міграції та адаптації переміщених українців у трьох основних містах прибуття протягом часу.
Метод: аналіз даних якісної панелі на основі повторних інтерв'ю з переміщеними українцями кожні 12 місяців.

Фінансування:

Вільний університет Берліна та EXC “Contestations of the liberal script”

Збір даних:

Як ми розробили вибірку?

- Вибірка з столиць країн, які прийняли найбільше переміщених осіб з України
- Вибірка з варіацією за такими характеристиками як: наявність або відсутність дітей, стать, вік, регіони походження, рівень формальної освіти, знання іноземних мов, попередні контакти в країні прибуття
- Велика вибірка у першій хвилі, щоб компенсувати втрату респондентів в наступних хвилях

Як ми контактували з учасниками інтерв'ю?

- Диверсифікація каналів набору: розповсюдження листівок у центральних місцях, які відвідують новоприбулі переміщені українці; контакт із волонтерськими організаціями українських експатріантів; метод "сніжної кулі"; оголошення у соціальних мережах

Як ми збирали дані?

- Збір даних з квітня по серпень 2022 року
- 100 інтерв'ю у Берліні, 100 у Варшаві та 60 у Будапешті
- Друга хвиля збору даних з січня по травень 2023 року
- Близько 75 повторних інтерв'ю в Берліні, 65 у Варшаві та 30 у Будапешті
- План проведення повторних інтерв'ю щорічно протягом чотирьох років

Що ми запитуємо?

- Питання з відкритими відповідями щодо міграційних рішень, стратегій адаптації та досвіду в країні прибуття (на ринку праці, в освіті, у взаємодії з адміністрацією, з волонтерськими організаціями), соціальні контакти з тими, хто залишився в Україні, з місцевими жителями, іншими переміщеними українцями в Німеччині або за кордоном, подальші міграційні плани (намір повернутися, залишитися або переїхати далі).

Аналіз даних:

- Усі інтерв'ю розшифровані та перекладені англійською мовою носіями мови
- Усі розшифровки та переклади інтерв'ю імпортуються в MaxQDA, програмне забезпечення для якісного аналізу
- Ми пов'язуємо всі розшифровки та переклади інтерв'ю з різних хвиль збору даних, проведених з одним і тим самим учасником
- Ми кодуємо всі переклади інтерв'ю відповідно до спільних тем (таких як міграція, адаптація на ринку праці, транснаціональні соціальні контакти)

- **Ця підготовка кодування дозволяє здійснити чотири різні аналітичні підходи до даних:**

- Аналіз певної теми серед усіх учасників та хвиль (наприклад, адаптація на ринку праці або бажання повернутися)
- Аналіз певного профілю учасників (наприклад, переміщені українці з маленькими дітьми або літні переміщені українці)
- Аналіз відмінностей між учасниками залежно від країни призначення
- Аналіз тенденцій у часі через усі хвилі даних (наприклад, розвиток відчуття «дому» в країні призначення з плином часу).

FREIE UNIVERSITÄT

Аналіз вибору місця прибуття серед переміщених українців

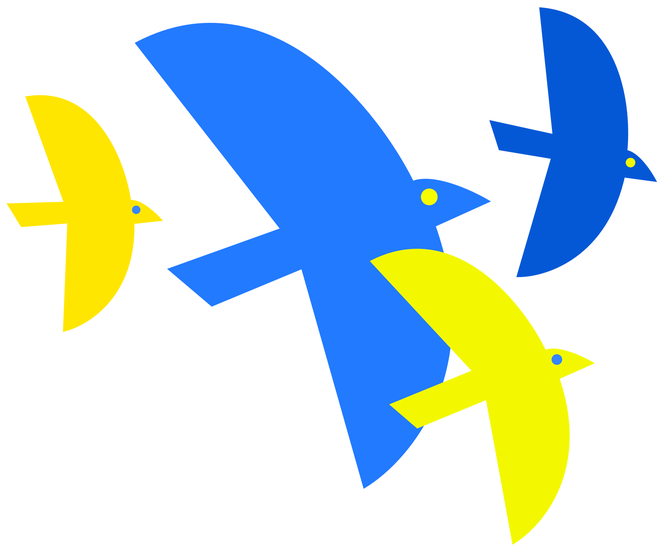

Дослідницьке питання:

які основні мотиви стояли за рішенням переміщених українців поїхати саме до Берліна, Будапешта або Варшави? Чому вони обрали саме ці міста?

Контекст:

Активізація Директиви ЄС про тимчасовий захист у відповідь на безпрецедентне російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року

- Переміщені українці в межах ЄС отримують тимчасовий захист у будь-якій країні ЄС на їхній вибір з наступними правами:
  - Право на дозвіл на проживання на весь період захисту; вільне пересування країнами ЄС протягом 90 днів
  - Гарантії доступу до процедури надання притулку
  - Доступ до працевлаштування; до належного житла чи місця проживання; до соціального забезпечення (за необхідності); до медичної допомоги; до освіти для осіб до 18 років; до банківських послуг
- унікальна можливість для аналізу міграційних рішень серед переміщених мігрантів через права на вільне пересування та значну підтримку з боку громадянського суспільства та держави.

Теоретичний контекст:

- Наукова література з питань вимушеної міграції зосереджується на вимушеному характері такої міграції та схильна створювати чітке розмежування між вимушеною міграцією та добровільною міграцією (наприклад, трудовою міграцією).
- Однак: не існує чітких меж між вимушеною та добровільною міграцією, це швидше шкала, що коливається від повністю вимушеної до повністю добровільної міграції. Вимушені мігранти також мають агентність.
- Агентність переміщених українців є центральним об'єктом аналізу.

Чому Берлін? Основні причини, названі переміщеними українцями в Берліні

Соціальні контакти: родичі або друзі вже перебували в Берліні і були готові допомогти з реєстрацією в адміністрації, житлом, пошуком роботи або з наданням інформації про країну прибуття.	"Пізніше моя колега з колишньої роботи в театрі запропонувала поїхати до Берліна, тому що тут жила її бабуся. Вона могла нас прихистити, теоретично, і запропонувала не просто приїхати, а допомогти іншим біженцям, бо багато хто з них зовсім не знає англійської. Я принаймні знаю мову і можу допомогти їм з перекладом або ще чимось. Ідея була в тому, щоб дістатися туди якомога швидше і запропонувати свою допомогу людям, таким як ми. Принаймні, нам не довелося шукати житло, бо бабуся моєї колеги там; вона живе в передмісті Берліна, тому ця проблема була вирішена." (DE 11 DP)
Привабливий ринок праці: знання про можливості працевлаштування в Берліні	"Я думала, що Берлін – велике місто, я перевірила це в Google, тому зможу знайти там роботу. Що ще потрібно людині? Потрібна робота. Я думала, що якось зможу залишитися в Берліні, завжди знала, як заробити на себе. Але якщо ти поїдеш у маленьке містечко, там дадуть житло, це легше, але що робити з роботою?" (DE 1 KS)
Мова: знання німецької або англійської мови. Берлін як столиця сприймається як місто з високою часткою мешканців, які володіють англійською мовою.	"Я знала, що в Німеччині всі говорять англійською. Я запитала хлопців з України, які часто їздили на заробітки за кордон, куди краще поїхати, щоб була можливість швидко себе реалізувати і взагалі знайти якусь роботу, не кажучи вже про рекламу та кіно. Вони сказали їхати в Берлін. І я така: добре, зірки зійшлися. Дівчата там. Мене направили туди." (DE 41 AN)
Соціальний захист: знання про доступ до відносно щедрого соціального захисту	"Коли ми зрозуміли, що це не закінчиться найближчим часом, ми почали думати, як заробляти на життя, тому вирішили поїхати за кордон і обрали Німеччину, тому що тут уже були наші друзі. По-друге, з фінансовою допомогою тут все більш-менш зрозуміло, і мені здається, що Німеччина – одна з тих країн, які найбільше допомагають українцям. Польща на той час уже була переповнена, тому ми вирішили їхати до Німеччини." (DE 6 DP)
Більша географічна віддаленість від України створює відчуття фізичної безпеки	"Я думала, що в Польщі, я шукала роботу дорогою, Польща пропонує багато роботи, Польща, Чехія, але, чесно кажучи, я думала, що це все ще близько, думала, чи зупиниться Путін після України? Ні, наступною буде Польща, тому я вирішила їхати далі." (DE 1 KS)

FREIE UNIVERSITÄT

Чому Будапешт? Основні причини, названі переміщеними українцями в Будапешті

Соціальні контакти: родичі або друзі вже перебували в Будапешті та були готові допомогти з реєстрацією в адміністрації, житлом, пошуком роботи або з наданням інформації про країну прибуття	"Ми одразу вирішили їхати до Угорщини, безумовно, тому що моя дочка і зять зараз живуть тут." (HG 1 TE)
Пропозиція роботи в Будапешті до переїзду	"Угорщина - тому що тут є програма для IT-спеціалістів, біла карта, згідно з якою дуже вигідно працювати тут два роки і сплачувати податки до України, і це офіційно, тому ми і поїхали." (HG 22 T E)
Близькість до України; легше повертатися та підтримувати контакт з родичами, які залишилися	"Чому ми обрали Будапешт? Тому що він ближче до України. Варшава ще ближче, але там 3 мільйони людей, а тут менше біженців. Ми, наприклад, не поїхали до Барселони, бо це занадто далеко, а тут ми наче сусіди." (HG 26 TE)
Нестача сил для подорожі далі	"Не було багато варіантів. Потім багато моїх друзів та знайомих поїхали. Але з якоїсь причини я не поїхала далі. Напевно, в мене не було моральних сил. Я розуміла, що неважливо, яка це країна. Була ще Польща, де рівень життя та ціни приблизно такі ж, як в Угорщині. Я не поїхала до Німеччини, бо не знала, як вижити там. І тут я вже зупинилася. Мені потрібно вижити тут, знайти чим зайнятися." (HG 17 TE)

Чому Варшава? Основні причини, названі переміщеними українцями у Варшаві

Соціальні контакти: родичі або друзі теж їхали або вже перебували у Варшаві і були готові допомогти з реєстрацією в адміністрації, житлом, пошуком роботи або з наданням інформації про країну прибуття	"Моя двоюрідна сестра Марина збиралася їхати до Польщі і запропонувала поїхати з нею. Так вийшло, що я вирішила, що ми поїдемо." (PL_08_AP_T_E)
Інформація, що знайти роботу у Варшаві легко	"Тут багато друзів і знайомих. Моя подруга у Варшаві, ми дуже довго спілкувалися. Тож вона подзвонила і сказала приїжджати. Коли ми приїхали сюди, все відразу склалося — і житло, і робота. Ну, ось і все." (PL_15_VS_T_E)
Мова та культура: схожість між польською та українською мовами, легше вивчити польську, ніж іншу європейську мову	"Польща, здається, ближче до України, вони як наші родичі." (PL_14_VS_T_E, Пос. 41)
Близькість до України: легше повертатися та підтримувати контакт із родичами, які залишилися	"Чому? Тому що найближче до України і, в будь-якому разі, хочеться повернутися." (PL_15_VS_T_E, Пос. 24)

Обговорення

Переміщені українці обирали певне місце прибуття на основі кількох мотивів. Ключовою причиною для більшості учасників була наявність соціальних контактів у країні прибуття. Більшість також базували своє рішення на попередніх знаннях про національні та місцеві особливості ринку праці та соціального захисту. Географічна віддаленість від України (велика у випадку з Берліном; коротка у випадку з Варшавою та Будапештом) також впливала на вибір.

FREIE UNIVERSITÄT

Аналіз основних стратегій українців щодо інтеграції на ринок праці в країні прибуття

Дослідницьке питання:

Які стратегії обирають українці для інтеграції на ринок праці в Берліні, Будапешті або Варшаві? Чим ці стратегії можуть відрізнятися між містами та країнами?

Берлін (Німеччина)

- Гарантує українцям право на працевлаштування
- Соціальні виплати (щомісячно для дорослих і дітей)
- Оплата соціального житла
- Медичне страхування
- Курси з вивчення мови

Будапешт (Угорщина)

- Гарантує українцям право на працевлаштування
- Соціальні виплати (щомісячно для дітей)
- Медичне страхування

Варшава (Польща)

- Гарантує українцям право на працевлаштування
- Соціальні виплати (щомісячно для дітей)
- Медичне страхування

Робота в Берліні (Німеччина). Основні стратегії

1. Проходження курсів німецької мови та підтвердження дипломів/ спеціальності в Німеччині. Бажання продовжувати працювати за фахом	"Чесно кажучи, я не хочу працювати, миючи посуд або прибираючи в готелях. У мене є вища освіта, у мене чудова професія. Якщо я вивчу мову, то могла б навчати дітей музиці або гри на піаніно." (DE 97 DP) "Я намагаюся знайти роботу. Знову ж таки, ті люди, які мене прийняли, знайшли місце в дитячому садку... Я розумію, що в мене немає шансів працювати тут у дитячому садку найближчим часом з моїм рівнем німецької, тому мені потрібно покращити свою німецьку..." (DE 1 KS) "Я медсестра. Я хочу працювати за своєю спеціальністю." (DE 34 LK) "Я лікар, і розумію, що ця професія є досить популярною в Німеччині, тому хочу скласти мовний іспит і спробувати працювати." (DE 78 LK)
2. Проходження курсів німецької мови та освоєння нової спеціальності, затребуваної в Німеччині через біржу праці	"Мені вистачає грошей на основні потреби, тому я можу дозволити собі навчання, тому що моя пріоритетна ціль – отримати освіту і мати зарплату, яка покриватиме мої потреби." (DE 24 AN)
3. Проходження курсів німецької мови, соціальні виплати + часткова зайнятість, що дозволяє зберегти допомогу та набути досвіду роботи в Німеччині	"Я хочу знайти роботу з частковою зайнятістю, щоб мати можливість спілкуватися з німцями і вчити мову. Я хочу працювати і не залежати від соціальних виплат." (DE 70 AN)
4. Офіційне працевлаштування через соціальні мережі без знання мови	"Дивна історія, але я зустріла росіянина, який працює дизайнером для текстильного бренду. Я написала йому, що шукаю роботу, і він допоміг мені з портфоліо." (DE 9 KS)
5. Неофіційні роботи на пів ставки без знання мови, здебільшого у сфері послуг (прибирання, барменство, пекарня тощо)	"Я думала про роботу прибиральницею або в готелі, де не потрібна мова." (DE 1 KS)

Робота в Будапешті (Угорщина). Основні стратегії

1. Продовження роботи дистанційно в українській компанії

"Компанія харківська, деякі працівники переїхали в різні місця, але всі залишилися на зв'язку. Нам допомогли з хостелом для адаптації на два тижні." (HG 22)

2. Офіційна робота без знання мови, здебільшого у сфері послуг (пекарня, барменство, тощо)

"Я влаштувалася на роботу в пекарню, але фізично не витримала, тому знову шукаю роботу." (HG 25)
"Я допомагаю в їдальні, це робота від Будапештського цирку, мені підходить, оскільки можу бути з молодшим сином." (HG 27)

3. Робота в проєктах для українців від благодійних фондів

"Я працювала в Columbus Foundation, допомагала організовувати табори для українців на Балатоні." (HG 7)

4. Спроби знайти роботу за спеціальністю (серед наших респондентів ніхто не знайшов її)

"Якщо я не знаю мови на необхідному рівні, я не зможу працювати у сфері дизайну макетів." (HG 27)
"Я дуже хочу знайти стабільну роботу, тому що не можу знайти спосіб заробляти гроші." (HG 17)

Робота у Варшаві (Польща). Основні стратегії

1. Неофіційні роботи на пів ставки без знання мови, здебільшого у сфері послуг (прибирання, барменство, пекарня тощо)

"Але нам не подобається відчуття залежності, просити про щось, тому ми шукали роботу. Наша дочка знайшла нам роботу мити посуд у ресторані, тому що ми не дуже добре володіємо мовою." (PL 14)
"Щодо моєї роботи, це, напевно, через наші сімейні обставини. Якщо б ми, наприклад, не їхали до Канади і я знала б, що ми не поїдемо, то у мене було б більше мотивації осісти і вкоренитися тут. У цьому випадку я б по-іншому підійшла до питання роботи. Але оскільки ми знаходимося між цим і тим місцем, я намагаюся уникати стабільної роботи і частіше повертатися до чоловіка." (PL 30 AP)

2. Офіційна робота без знання мови

"Моя перша робота була в Халінові, я працювала на косметичній фабриці. Цю роботу запропонував наш опікун Бартош. Потім мій друг Роман порадив звернутися до іншої людини, і Агнешка запропонувала роботу на фабриці. Зарплата була дуже маленька, але спочатку вистачало. Зараз я працюю в "Cross Jeans", деякі позиції мені підказала українська дівчина зі школи." (PL 21 AP)
"Моя дружина пішла працювати в "Auchan", де працює її сестра, але згодом її звільнили. Потім їй запропонували роботу касиром в "Auchan", незважаючи на те, що вона не знала польської. Але обіцяли зарплату 16 злотих, а вона отримувала лише 13 злотих. Після цього я сказав, що немає сенсу там працювати." (PL 95 VS)

3. Спроби працювати як індивідуальний підприємець

"Я працюю в Uber на своєму автомобілі, а також намагався ремонтувати побутову техніку через рекламу. Але це все ще неофіційно, тому що я не впевнений, чи є сенс оформлюватися як індивідуальний підприємець. Зараз замовлень небагато, тому я більше працюю таксистом."
"Зараз ситуація трохи гірша, багато людей переїхали сюди, я бачив, що багато жінок також працюють в Uber." (PL 95 VS)

FREIE UNIVERSITÄT

Аналіз пошуків ідентичності під час адаптації, які переживають переміщені українці

Дослідницьке питання:

які труднощі, пов'язані з ідентичністю, висловлюють переміщені українці в процесі адаптації до країн прибуття?

Контекст:

- Незважаючи на зростаючі побоювання щодо майбутнього вторгнення, багато українців не повністю вірили в початок війни, тому не готувалися — ані морально, ані інакше — до можливості втечі за кордон.
- Українці з вищим соціально-економічним статусом і культурним капіталом мали більше шансів мати фінанси та знання для міграції за кордон. Тому можна очікувати, що значна частина переміщених українців за кордоном мала вищий соціально-економічний статус (вища освіта, стабільна робота та житло) до початку війни. Це означає, що вони мали більше ресурсів, які втратили після втечі.
- Новий статус переміщеної особи впливає на їхні стратегії адаптації, які також будуть відрізнятися залежно від того, чи надає країна призначення стабільну фінансову та соціальну підтримку.

Загальні (усі країни призначення)

Виражені труднощі з ідентичністю:

Дискомфорт від отримання допомоги, відчуття залежності, відчуття себе "жебраком"	«Їй дуже не подобалося, як це звучить, знаєте, "біженець". "Не називайте мене так", вона була така. І мені не потрібна жодна допомога. Я не хочу ніяких статусів» (DE_12_DP_T_E, Pos. 52) «Це справді принизливо, ми щиро вдячні за всю цю допомогу, але є вдячність і є певне приниження, знаєте! Коли ці жінки, які мали нормальне життя в Україні, втекли не від бідності, а від війни» (DE_90_DP_T_E, Pos. 35)
Втрата контролю над власним життям	«Ця невизначеність, нерозуміння, що робити, сумніви щодо майбутнього, страх перед тим, що очікувати. Це взагалі не залежить від нас, і ця втрата контролю дуже важка. Це дійсно заважає планувати» (PL_30_AP_T_E, Pos. 27)
Придушення негативних емоцій, відчуття, що «не можна» скаржитися	«Звичайно, моє життя було перекреслене. В Україні я була відомою письменницею, мої книги видавали. У мене був гарний одяг і високі підбори. Я водила машину й могла собі все дозволити, тому що мала хороший дохід... Але зараз я цього не відчуваю... Я ношу чужий одяг, це чийсь вживаний одяг, я не живу у своїй квартирі... Але все це не має значення... Тому що стільки людей зараз у Маріуполі; стільки людей втратили свої домівки в Україні, що я просто... не можу скаржитися, що мені чогось не вистачає. У мене є дах над головою... І найголовніше — це мирне небо над головою» (DE_20_KS_T_E, Pos. 43)
Почуття провини за те, що перебуваєш у безпеці та в хороших умовах	«Це було неймовірне почуття провини, коли я поїхала. Неймовірне відчуття зради через той бойовий дух і єдність в Україні та патріотизм, який був на найвищому рівні як ніколи раніше. Я почувалася жахливо, як людина, яка залишила країну» (DE_68_KS_T_E, Pos. 68)
Знаходження полегшення та самореалізації через допомогу іншим українським біженцям	«Я була волонтером, допомагала людям тут, як могла. Я відчувала великий біль всередині, тому що не могла нікого захистити в Україні, тому що я не військова людина, не вмію тримати зброю. Я хотіла робити щось добре для людей, щоб компенсувати це почуття провини, тому волонтерила, допомагала соціальним службам реєструвати людей, перекладати, координувати справи в Берліні» (DE_45_AB_T_E, Pos. 19)
Скорбота за втрачену стабільність і комфорт	«До війни моє життя було заплановане на 5 років уперед. У мене було стабільне життя, я чітко розуміла, що буде далі і як пройде все моє життя. [...] Але зараз я розумію, що є тільки "тут і зараз", і на це ми можемо розраховувати» (DE_20_KS_T_E, Pos. 21)

Неможливість застосування попереднього досвіду та культурного капіталу

«У суботу я сильно плакала; я звикла пекти паски, готувати багато салатів і чекати на гостей. Я була дуже засмучена, що не можу спекти цей хліб і піти до церкви, щоб його освятити. У мене не було цього свята» (PL_99_VS_T_E, Pos. 8)

«[У банку] ...ви уявляєте, що вони зроблять це й те, але натомість вони ставлять вам зовсім інші питання й роблять зовсім інші речі. Це було стресово для мене» (DE_57_KS_T_E, Pos. 40)

Дисонанс між власним психічним станом і оточенням

«Як сказати, мені тут все подобається. Якби я приїхала сюди як турист, все сприймалося б інакше. А зараз я змушена жити тут і весь час думаю, коли це закінчиться, і я зможу повернутися додому, тому сприйняття Варшави інше. Мені тут все подобається: і природа, і все. Але вдома краще, вдома все своє, рідне» (PL_28_VS_T_E, Pos. 48-49)

Позитивні переосмислення: подолання гіпернезалежності, прийняття нового життя

«В українському менталітеті нас вчили, що світ небезпечний і навколо багато поганих людей; навіть моя мама вчила мене тримати двері замкненими. Але тепер я бачу, що якби всі жили з думкою, що світ небезпечний, то ніхто б не допомагав нам зараз; люди ризикують, відкривають свої серця, двері та квартири. І вони ставляться до нас, біженців, з довірою. І я дуже вдячна за це, думаю, нам є чому повчитися у німців і європейців загалом у цьому плані» (DE_20_KS_T_E, Pos. 13)

«Я буду навчатися, і у нас все вийде. Я не боюся починати тут! Коли ми приїхали, звичайно, був страх, але від того, що ми не знали, як все буде. Але нас тут дуже тепло зустріли» (PL_19_AP_T_E, Pos. 2)

Німеччина

Контекст: послідовна урядова допомога, бюрократія, шлях асиміляції "мовні курси → навчання → робота"

Дискомфорт від залежності від соціальної допомоги

«Ніхто не планує сидіти й чекати на соціальну допомогу; ми все життя працювали й рухалися вперед, ніхто ніколи не очікував допомоги від держави чи когось іншого навіть в Україні. Ми завжди покладалися лише на себе» (DE_99_LK_T_E, Pos. 72)

«Я хочу якнайшвидше подати документи до центру зайнятості. І я не хочу жити на цю підтримку від уряду. Я теж хочу бути корисною» (DE_39_AN_T_E, Pos. 68)

Польща

Контекст: схожі культура та мова

Легша адаптація, відчуття близькості

«Я не відчувала, що за кордоном, все було зрозуміло, я розуміла людей, рутини, процеси. Для дітей це теж було легше, вони більш-менш розуміють польську. Я не панікувала, що робити» (PL_3_TN_T_E, Pos. 102)

«Культура ближча, тут багато українців, тут ти ніби як удома, але ні, і немає такої суворої системи правил, ми до них не звикли в Україні» (PL_4_TN_T_E, Pos. 132)

Обговорення:

Більшість респондентів відчували певні труднощі з новим статусом переміщених осіб, особливо ті, хто мав вищий соціально-економічний статус до переїзду. Хоча для багатьох отримання допомоги було чутливою темою, здається, що це полегшувало адаптацію, викликаючи відчуття гостинності. Українці в Німеччині відчували менший стрес через фінансову нестабільність, але були пригнічені залежністю від соціальної допомоги, оскільки всі вони, крім молоді та пенсіонерів, мали стабільну кар'єру раніше. Українці в Польщі мали менше труднощів із застосуванням свого культурного капіталу (мова, звичаї).

FREIE UNIVERSITÄT

Аналіз ролі соціального капіталу в переселенні переміщених українців до Берліна

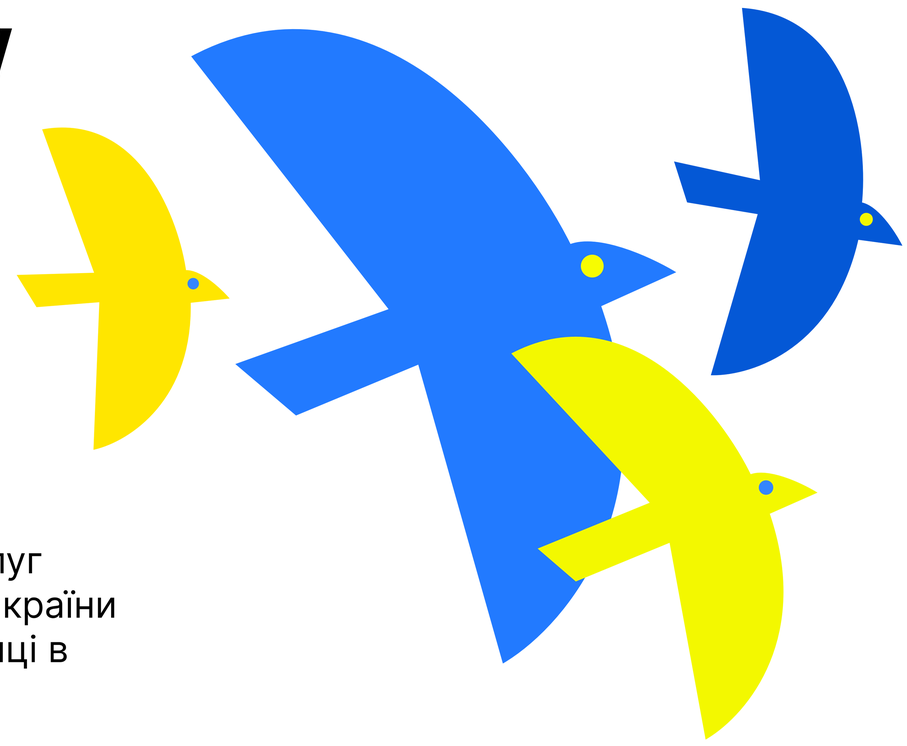

Дослідницьке питання:

Який вплив має соціальний капітал на доступ і використання соціальних послуг переміщеними українцями в Берліні? Як соціальний капітал вплинув на вибір країни прибуття? Який характер соціального капіталу який мають переміщені українці в Берліні?

Результати з Берліна:

Наш аналіз показав три різні типи мереж, які впливають на підтримку переміщених українців у доступі та використанні соціальних послуг, таких як допомога з адміністративними питаннями (реєстрація в Берліні, отримання грошей від держави), пошук житла, запис дітей до школи, доступ до медичних послуг або пошук роботи.

Мережа, заснована на родичах і друзях, які вже оселилися в Німеччині (не тільки в Берліні, але мають зв’язки в Берліні):

"Тут зв'язки вирішують проблеми. Є багато історій про те, як хтось допомагає комусь. Але також стало набагато важливіше, що ми тут допомагаємо комусь, а хтось допомагає нам. Це таке зв'язування, як павутиння." (Жінка, 40 років, розлучена, має доньку)

"Це була моя подруга, яка живе тут, у Берліні. Вона відкрила банківський рахунок для своїх знайомих. Не знаю. Вона сказала, що є офіс, і ми можемо піти. Можливо, якби це було англійською, я могла б зробити це сама, але німецькою — не можу. Дещо, деякі слова я знаю... Але тут треба справді вивчати мову." (Жінка, 40 років, розлучена, має доньку)

Міграційні мережі: українці, які переїхали до Німеччини та Берліна на початку війни, допомагають іншим українцям, які переїхали пізніше або планують переїхати.

"Мені зателефонувала подруга, яка в Берліні. Ми разом працювали і навчалися, і вона сказала: "Я в Берліні, ми влаштувалися, приїжджай; якщо матимеш можливість, приїжджай, ми чекаємо на тебе тут." (Жінка, самотня)

Несприйнятлива і ворожа мережа співвітчизників:

"Можу відзначити, що наші люди, я маю на увазі росіян, білорусів, українців, молдован чи грузин, будь-кого з пострадянських країн, вони всі дуже злі. Я був таким самим; і коли потрапляєш у суспільство своїх співвітчизників, розумієш, наскільки огидні наші люди, коли вони разом. Багато скандалів сталося в черзі... Я виїжджав як багатодітний батько, а була жінка з двома дітьми та її сестра. Я стояв у черзі, і тільки-но поглянувши на мене, вони почали говорити, як сильно мене ненавидять і як я вивіз багато грошей, хто я взагалі і як я туди потрапив. З такими проблемами я стикався щоразу в кожній черзі." (Чоловік, одружений, 4 дітей)

Обговорення:

Соціальні зв'язки та міграційні мережі у багатьох випадках є вирішальними чинниками під час вибору країни та міста призначення. Хоча майже всі згадують труднощі німецької або навіть берлінської бюрократичної системи, наявність друга або родича, який вже пройшов цей шлях або володіє німецькою мовою і може перекладати, значно полегшує бюрократичний процес — від реєстрації в Берліні до пошуку школи або роботи. Більше того, ті, хто, наприклад, приїхав сам і не має необхідних соціальних контактів або мовних навичок, описують свій досвід у Німеччині як жахливий і шкодують, що обрали Берлін як місце переселення. Цікаво, що негативна сторона мігрантських мереж також яскраво простежується в інтерв'ю: респонденти згадують агресію та заздрість з боку співвітчизників, які оселилися в Берліні ще до початку війни, і загалом негативні риси «своїх» людей.

Отже, первинний аналіз показує, що соціальний капітал відіграє важливу роль як у виборі країни призначення, так і в подальшій адаптації та доступі до соціальних послуг, таких як пошук житла, отримання банківської картки, медичне обслуговування тощо.

FREIE UNIVERSITÄT